

УДК 35.354 (327)

DOI: 10.31673/2786-7412.2025.024056

Юрій КАЛЬНИШ

доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління та адміністрування
Державного університету інформаційно-комунікаційних технологій, м. Київ
ORCID ID: 0000-0001-9185-1094
e-mail: ukalnish@gmail.com

Yuri KALNYSH

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor,
Professor of the Department of Public Administration
State University of Information and Communication Technologies
ORCID ID: 0000-0001-9185-1094
e-mail: ukalnish@gmail.com

**СОЦІОЛОГІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ,
ЯК НАУКОВИЙ НАПРЯМ І СФЕРА ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**SOCIOLOGY OF PUBLIC ADMINISTRATION AS A SCIENTIFIC
DIRECTION AND A SPHERE OF PRACTICAL ACTIVITY**

Анотація. Використання соціологічних методів для вимірювання суспільної думки стало важливою частиною впливу цих інструментів на розвиток соціальних технологій у публічному управлінні. Зокрема, вони дозволяють вивчати політичні та адміністративні реформи не лише з точки зору їх взаємозв'язку з узагальненими показниками розвитку країни, а й з думкою населення тощо. Останнім часом обсяг досліджень соціальної ефективності публічного управління зростає і ці дослідження впроваджують міждисциплінарний підхід до аналізу систем публічного управління. У статті підтверджено, що соціологія тісно пов'язана з вивченням та практикою публічного управління в різних аспектах.

Метою дослідження, результати якого висвітлено в цій статті, стало та визначення об'єкт-предметної сфери наукового напрямку соціології публічного управління з урахуванням сфери його практичного застосування.

Ключові слова: публічне управління, соціологія, діагностика, прогнозування, програмування, планування, моніторинг.

Abstract. The use of sociological methods to measure public opinion has become an important part of the influence of these tools on the development of social technologies in public administration. In particular, they allow studying political and administrative reforms not only from the point of view of their relationship with generalized indicators of the country's development, but also with the opinion of the population, etc. Recently, the volume of research on the social effectiveness of public administration has been growing, and this growing volume of research has borrowed an interdisciplinary approach to the analysis of public administration systems. The article confirms that

sociology is closely related to the study and practice of public administration in various aspects.

The purpose of the study, the results of which are highlighted in this article, was to determine the object-subject area of the scientific direction of sociology of public administration, taking into account the scope of its practical application.

In the process of research, it is shown that the main instrument of mutual influence of the governing and governed social systems is public opinion, the content of which determines the willingness of individual individuals and groups to follow the proposed social norms in everyday practice. Using sociological methods of diagnostics, prognostics, programming and monitoring of public opinion, public authorities determine the ways of forming on its basis the conforming behavior of members of society, which allows the political elite not to lose the trust of the people.

The author claims that the sociology of public administration is a kind of «cornerstone» of information and analytical support of public administration processes - an interdisciplinary branch of social sciences that studies the system and processes of public administration that are formed in the process of social development in the conditions of interaction of management systems with other social systems and individual individuals; management mechanisms of social changes; patterns of social actions and behavior of people included in the management system.

It is determined that the sociological component of information and analytical support of public administration processes is a permanently cyclical system of diagnostics, forecasting, programming, planning and monitoring, both of social processes as a whole and of public administrative influence on them.

Key words: *public administration, sociology, diagnostics, forecasting, programming, planning, monitoring.*

Постановка проблеми. Жодна соціальна подія не може бути повністю зрозумілою без розуміння її різних вимірів. Хоча знання розглядаються як єдине ціле, необхідність вивчати різні його аспекти призвела до спеціалізації. Тому вивчення різних дисциплін у порівнянні з іншими стало необхідним. Публічне управління як дисципліна існує лише близько ста років. Воно має тісні зв'язки з іншими соціальними науками, які все більше відчуваються та перебувають під впливом цих дисциплін. Це пояснюється тим, що дисципліни соціальних наук вважаються рушійними силами науки публічного управління. У свою чергу, беручи до уваги складність різної поведінки людей у соціальній діяльності, добре розуміння впливу науки публічного управління на різні соціальні дисципліни може служити мостом та сполучною ланкою для розширення ідей, підходів та методів у практиці публічного управління.

Суб'єкти публічного управління, як центрального, так і місцевого, є частиною суспільного життя. З соціологічної точки зору, аналіз публічного управління є предметом міждисциплінарної галузі дослідження, яка називається соціологією публічного управління. Ця галузь, яка стає дедалі популярнішою в останні десятиліття, займається аналізом публічних організацій у всіх їхніх формах керівництва, функціонування та прояву в суспільному житті. З цієї точки зору суспільство постає у вигляді системи організаційних структур, у яких розрізняють приватні та державні організації, причому останні відіграють роль забезпечення управління суспільним життям у напрямку досягнення того, що називають «спільним благом».

Використання соціологічних методів для вимірювання суспільної думки стало важливою частиною впливу цих інструментів на розвиток соціальних технологій у публічному управлінні. Зокрема, вони дозволяють вивчати політичні та адміністративні реформи не лише з точки зору їх взаємозв'язку з узагальненими показниками розвитку країни, а й з думкою населення тощо. Останнім часом обсяг досліджень соціальної ефективності публічного управління зростає і ці дослідження впроваджують міждисциплінарний підхід до аналізу систем публічного управління.

У статті підтверджено, що соціологія тісно пов'язана з вивченням та практикою публічного управління в різних аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Початком відліку галузевої спеціалізації соціології публічного управління варто вважати публікації книги М. Гіла «Соціологія публічного управління» [1] в 1975 р. З того часу, зарубіжна соціологія лише підвищувала свій інтерес до теоретичних проблем публічного управління, про що свідчать недавні публікації [2 - 4]. Вагомий внесок у розвиток української теорії публічного управління зробили вітчизняні соціологи Е. Афонін [5], М. Пірен [6], Ю. Сурмін [7; 8]. Дослідження у цій сфері тривають [9 та ін.].

Метою дослідження, результати якого висвітлено в цій статті, стало та визначення об'єкт-предметної сфери наукового напрямку соціології публічного управління з урахуванням сфери його практичного застосування.

Дискусія. Загалом, науки мають перевірені закони, дотримуються систематичної процедури спостереження, дослідження, експериментування, формулювання гіпотез, перевірки гіпотез фактами, аналізу, класифікації та кореляції фактів, щоб дійти достовірних висновків, які можна використовувати для узагальнень. Таким чином, забезпечується точність, універсальна достовірність та передбачуваність.

Але, у той час коли природничі науки, які займаються фізичними явищами, називають «точними», не можна назвати точними соціальні науки, які займаються людьми. Однією з основних проблем, з якими стикаються практично всі соціальні науки, є відсутність певних суттєвих характеристик науки, таких як точність, достовірність та передбачуваність.

Причина полягає в тому, що соціальні явища, в яких люди відіграють головну роль, не можуть бути точно передбачені так, як можуть вивчати та передбачати явища природничі науки. Крім того, жодна соціальна наука не може претендувати на те, що здатна робити точні прогнози. Оскільки рівень точності, досягнутий у природничих науках, не може бути відтворений у соціальних науках. Хоча це й не виключає пізнання дієвих закономірностей, що керують поведінкою людей. Але людська поведінка настільки складна, що її важко пояснити, використовуючи одні й ті ж принципи в кожному контексті.

Втім, періодична повторюваність окремих соціальних явищ обґрунтовує розвиток узагальненої та абстрактної системи концепцій, парадигм та тверджень, які пояснюють виникнення і розвиток окремих соціальних феноменів. В цій системі соціологічне знання виступає як теоретична перспектива соціальних наук, де спостереження, опис і аналіз емпіричних фактів слугують правилами та процедурами для отримання й поглиблення розуміння соціальної реальності.

Соціологія – це соціальна наука, яка поєднує різноманітні методи емпіричного дослідження та критичного аналізу для створення сукупності знань

про соціальний порядок, реалії та зміни, також відомі як соціальна еволюція. Таким чином, її можна вважати загальною наукою про суспільство. Це дисципліна, яка інтегрує політичні, економічні, соціальні, релігійні та інші зв'язки, щоб отримати всебічне розуміння соціального існування людини.

З іншого боку, публічне управління займається адміністративними справами людей в суспільстві та задоволенням таких спільних потреб, як безпека життя, охорона здоров'я, освіта тощо. Щоб бути чутливими та відповідальними за потреби людей, адміністратори повинні навчитися усвідомлювати соціальні цілі суспільного розвитку. З цією метою публічне управління формувалося під впливом соціології та надалі керується її знаннями.

Це пояснює, чому М. Дімок справедливо описує тісний зв'язок між публічним управлінням та соціологією такими словами: «Управління існує в соціальному середовищі, а модель управління визначається суспільством; але завдяки чуйному адміністративному керівництву саме суспільство може бути змінено. Адміністратор – це не просто виконавець; він також соціальний інженер, який допомагає суспільству реалізуватися» [10].

Соціологія займається поведінкою людини як члена групи. Вона вивчає різні види груп, які виникають у суспільстві, та те, як вони впливають на людські інстинкти та діяльність. Адміністрування, з іншого боку, є спільним підприємством, в якому зазвичай велика кількість людей повинна зустрічатися та діяти разом. Таким чином, персонал, зайнятий будь-якою організацією, можна вважати соціальною групою. У межах більшої групи всього персоналу виникають менші, що базуються на спільній галузі або підрозділі роботи, спільному статусі, особистих симпатіях та антипатіях. Ці групи та підгрупи мають власні уподобання, та власний дух і світогляд, які надали стільки поворотів і змін у формальних домовленостях організації і таким чином глибоко впливають на її роботу [11].

Отже, знання того, як групи виникають, функціонують і впливають на своїх членів, може пролити світло на багато феноменів адміністрування, які залишаються незрозумілими. Оскільки такі знання походять до нас із соціології, важливість цієї науки для публічного управління та адміністрування не слід переоцінювати.

Як на початку минулого століття, із загального кола суспільних наук виділилася наука публічного управління, так інструменти, розроблені соціологією, наразі дозволили вченим започаткувати соціологію публічного управління.

Якщо подивитися на адміністративні структури, що займаються соціальною інженерією, то можна побачити, що публічна бюрократія значною мірою залучена до громадських дій. Тому жодну адміністративну проблему не можна вирішити, якщо це не розглядати з соціальної точки зору. Цей зв'язок стає ще зрозумілішим, коли органи публічного управління проводять опитування громадської думки для формулювання та виконання майбутньої публічної політики і перегляду поточної.

У найзагальнішому вигляді управління – це функція систем різної природи (біологічних, соціальних, технічних), що забезпечує збереження їх якісної визначеності, або переведення системи з одного рівноважного стану в інший.

Коли говорять про соціальне управління, то мають на увазі управління всіма і будь-якими соціальними системами і процесами (на відміну від управління в біологічних і технічних системах). Отже, соціальне управління являє собою діяльність по узгодженню інтересів і координації спільних дій людей для реалізації задалегідь поставлених цілей.

Система соціального управління складається з трьох основних блоків: суб'єкт управління (керуюча підсистема); об'єкт управління (керована підсистема); діяльність (предметно-діяльнісна область управління).

Суб'єкт соціального управління – особа, група, організація або суспільний інститут, що здійснюють управлінські (владні) повноваження. Ця підсистема визначається складністю і обсягом розв'язуваних завдань, кваліфікацією управлінців і обсягом закріплення за ними прав і повноважень.

Об'єкт соціального управління – явища (особистість, колектив, організація) і процеси, на які спрямовано управлінський вплив.

У вітчизняній науковій літературі досі точиться термінологічна дискусія щодо значення та взаємодії категорій «соціальне управління» й «публічне управління» [пр. 12].

Проведений раніше семантичний аналіз [13] цих категорій дозволяє стверджувати, що категорія «публічне управління» є похідною від «соціального управління». Зокрема, наявність категорії «публічний (*від лат. publicus – суспільний, народний, громадський*) вказує на наявність специфічного зворотного суб'єкт-об'єктного зв'язку управління, який є сталим і системним та дозволяє здійснювати управлінський вплив не лише суб'єкта на об'єкт, а й навпаки. Власне, це є тим, що перетворює соціальне управління в публічне.

Методологія. У сфері соціальних наук сприйняття можна загалом класифікувати на чотири типи. Перший передбачає використання всього соціального явища як предмета дослідження та встановлення позитивізму як соціологічної традиції в цій галузі. Другий тип полягає у зосередженні уваги на людях та їхній соціальній поведінці. Третій підхід полягає в аналізі та розробці соціологічної критики традиції. Теорія – це засіб для отримання знань. Підхід – це спосіб побудови та розширення знань. Теоретична процедура демонструє властивості методу. Використання методу нерозривно пов'язане з його теоретичною основою. Як результат, соціальні науки завжди є синтезом теорії та методології. Поза всяким сумнівом, соціологічні теорії, ідеї та експерименти справляють величезний внесок у вивчення та практику публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Соціологію управління, зокрема публічного управління, визначають як галузь соціологічного знання, що вивчає: систему і процеси управління, які складаються в суспільстві в умовах соціальних відносин; управлінські механізми соціальних змін; закономірності соціальних дій і поведінки людей, включених в систему управління тощо [14–16 та ін.]. Основними завданнями соціології управління є: вивчення, аналіз і оцінка управління як специфічного виду трудової і професійної діяльності; дослідження та оптимізація управлінських відносин з урахуванням інтересів різних соціальних груп, включених в систему соціального управління; визначення тенденцій і перспектив розвитку процесів соціального управління; розробка науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення системи соціального управління тощо.

Соціологічний супровід публічно-управлінської діяльності в соціальній сфері включає в себе ряд етапів (стадій), що розгортаються послідовно (Рис. 1): соціальна діагностика (базово-інформаційна стадія), соціальне прогнозування (пошукова стадія), соціальне проектування і планування (нормативно-прогностична стадія), соціальний моніторинг (результуюча, підсумкова стадія).

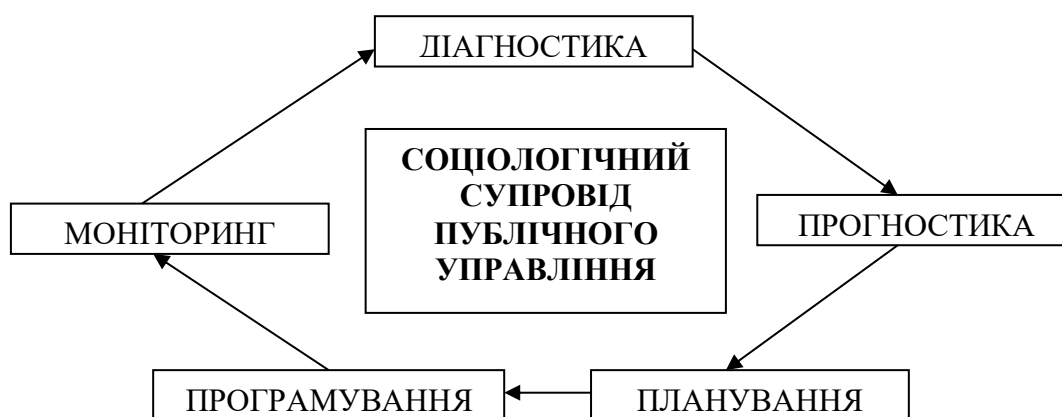

Рисунок 1. Цикл соціологічного супроводу публічного управління

Соціальна діагностика (від грец. *διάγνωσις* – розпізнавання) – це комплексний процес дослідження соціального явища з метою виявлення, розпізнавання і вивчення причинно-наслідкових зв'язків і відносин, що характеризують його стан і тенденції подальшого розвитку. Технологія соціальної діагностики в публічному управлінні включає:

- ∞ попереднє ознайомлення з соціальним об'єктом, яке передбачає отримання достовірного уявлення про нього, зокрема, визначення його сильних і слабких сторін, можливих напрямів змін і вдосконалення;
- ∞ проведення загальної діагностики: постановка завдань, виділення складу діагностованих ситуацій, визначення еталонних (нормативних) параметрів ситуацій, вибір методів діагностування;
- ∞ проведення спеціальної діагностики по кожній з узятих для поглибленого дослідження проблем, вимір і аналіз усіх показників;
- ∞ побудову гіпотез, на основі яких робиться загальний висновок;
- ∞ (при потребі) коригування отриманих результатів.
- ∞ Виявлені в ході загальної та спеціальної діагностики проблеми складають соціальний діагноз.

Соціальне прогнозування (від грец. *πρόγνωσις* – перед знання) – це науково-аналітичне дослідження соціальної системи на фундаментальному рівні, який дає можливість передбачати, майбутнє, оскільки виступає як синтез різнобічних знань про суспільство. Виділяють кілька етапів соціального прогнозування: аналітичний, дослідний, програмний, організаційний (Рис. 2).

Рисунок 2. Системологія соціального прогнозування

Соціальне прогнозування – це виявлення варіантів розвитку і вибір найбільш прийняттого, оптимального, виходячи з ресурсів, часу і соціальних сил, здатних забезпечити їх реалізацію; робота з альтернативами, глибокий аналіз ступеня ймовірності та багатоваріантності можливих рішень – це «майбутнє у варіантах».

Соціальне прогнозування, виступаючи областю соціологічних досліджень, покриває все тематичне поле соціологічної науки. Разом з тим воно є частиною міждисциплінарного комплексу досліджень майбутнього.

Зміст соціальних прогнозів зводиться до оцінок очікуваних і бажаних змін суспільства в цілому та в соціальній організації окремих сфер суспільного розвитку (праці, влади, армії, сім'ї, освіти і науки, культури і охорони здоров'я, розселення, охорони навколишнього середовища та громадського порядку тощо). Ці оцінки спрямовані не просто на передбачення майбутнього, вони виявляють назріваючі проблеми і можливі шляхи їх вирішення. Функції соціального прогнозування:

1) Виявлення тенденцій (закономірностей) і чинників, що обумовлюють можливі зміни (дослідницька стадія).

2) Виявлення альтернативних варіантів розвитку, їх динаміки в результаті прийняття тих чи інших рішень (стадія обґрунтування управлінських рішень).

3) Оцінка ходу і наслідків реалізації управлінських рішень, непередбачених змін зовнішнього середовища, ситуацій для своєчасного уточнення дій в разі необхідності (стадія контролю і корекції).

Мета соціального прогнозування – на основі аналізу стану і поведінки системи в минулому і вивчення тенденцій зміни факторів, що впливають на даний процес або явище, визначити ймовірні кількісні та якісні параметри їх розвитку в перспективі, а також розкрити варіанти їх можливих змін. Формулювання мети носить порівняно загальний і абстрактний характер: вона допускає велику ступінь ймовірності і навіть альтернативності.

Соціальне прогнозування не володіє директивним характером. Іншими словами, якісну відмінність варіантного прогнозу від конкретного плану полягає в тому, що прогноз дає інформацію для обґрунтування рішення і вибору методів управління, вказує на можливість того чи іншого шляху розвитку в майбутньому, в той час як в плані виражене рішення про те, яку з можливостей необхідно реалізувати.

Соціальне прогнозування використовує специфічні методи: складну екстраполяцію, моделювання, експеримент тощо. Їх цінність полягає в науковому аналізі ступеня ймовірності настання тих чи інших подій.

Соціальний прогноз не передбачає вирішення проблем майбутнього, його завдання – сприяння науковому обґрунтуванню програм і планів розвитку. Прогнозування характеризує можливий набір необхідних шляхів і засобів втілення в життя запланованої програми дій. Тут під прогнозом розуміється твердження про майбутнє з відносно високим ступенем достовірності. Соціальний прогноз має конкретний характер і обов'язково пов'язаний з певними кількісними характеристиками. Прогнози відображають реалістичні або ймовірні комбінації передбачуваних орієнтирів і вихідних умов. Соціальне прогнозування до певної міри є плануванням.

Соціальне проектування (*від грец. πρό – перед... та лат. ectus – покладений*) проявляє себе як науково-теоретична і одночасно предметно-практична діяльність, спрямована на створення проектів розвитку різноманітних соціальних об'єктів, їх

якостей, властивостей і відносин, що реалізують значущі потреби й інтереси. Воно виражається в розробці проектів конкретних планів і програм соціального розвитку територіально-промислових, економіко-господарських, соціально-культурних та інших комплексів.

Соціальне проектування повинно розглядатися в якості базової форми вироблення і прийняття рішення, виступати «сполучною ланкою» між прогнозуванням і подальшими стадіями соціально-управлінської діяльності (плануванням і програмуванням). Крім того, соціальне проектування повинно допускати багатоваріантність рішень по досягненню соціальних цілей при заданих обмеженнях за часом, ресурсами і якістю кінцевих результатів.

У методології соціального проектування принципове значення має правильне визначення об'єктів, якими зазвичай стають соціальні інститути, що проявляють себе за допомогою різних явищ і процесів. Відповідно до цього, об'єкти соціального проектування повинні класифікуватися за різними підставами, в ролі яких можуть виступати проекти щодо вдосконалення певних функцій суспільного розвитку в економічній, соціально-політичного і духовного життя суспільства або через створення умов (проектів) для ефективної життєдіяльності людини в конкретній сфері суспільного розвитку, наприклад у трудовій діяльності.

Перед соціальним проектуванням стоять завдання з розробки, по-перше, предметних структур різних соціальних практик (конструкцій) і, по-друге, сукупності дій суб'єкта, що забезпечують використання зазначених структур відповідно до їх призначення (технологій створення та організації функціонування).

Технологія соціального проектування (Рис. 3) структурно може бути представлена такою послідовністю етапів:

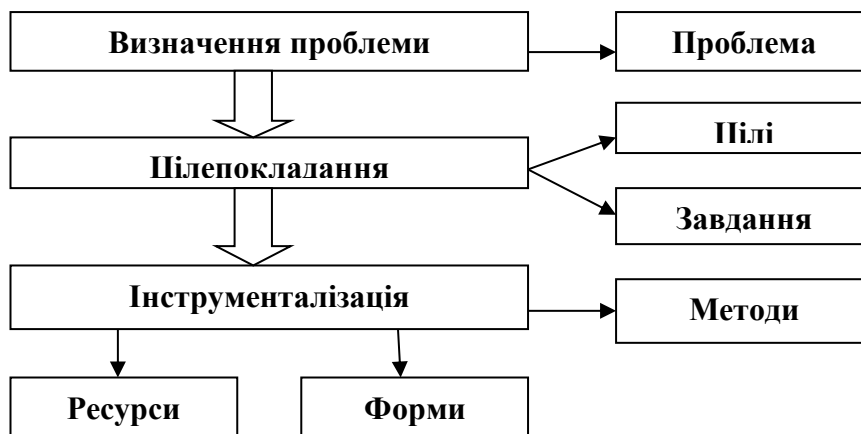

Рисунок 3. Концептуальна модель технології формування проекту

- ☞ *Етап перший, початковий.* Пошук, пов'язаний з визначенням сутності суспільної потреби, і характеристика того резерву часу, який відводиться для виконання визначеного проекту.
- ☞ *Етап другий.* Уточнення цілей розробки соціального проекту, тобто визначення характеристик того стану об'єкта, якого хотілося б досягти, виходячи з вимог соціального прогресу.

- œ *Етап третій.* Збір необхідної інформації з будь-яких доступних джерел. При цьому пріоритет повинен бути відданий тим відомостям, в яких зафіксовано сучасний рівень пізнання соціального явища або процесу.
- œ *Етап четвертий.* Складання завдання на проектування і визначення тих параметрів, за якими воно повинно задовольняти визначену потребу. Фактично формулювання завдання – це частина концепції проекту, яка повинна бути перевірена за допомогою теоретичного аналізу, а також за допомогою експерименту.
- œ *Етап п'ятий, завершальний.* Ухвалення рішення, що виступає у вигляді конкретної програми дій, яка в заданих параметрах намічає ті чи інші засоби досягнення поставленої мети при наявності певних обмежень. Рішення повинно містити також можливі варіанти, терміни, основні етапи та послідовність операцій.

Соціальне планування визначається як науково обґрунтоване визначення цілей, показників і завдань розвитку соціальних об'єктів і основних засобів їх реалізації в інтересах суспільства, соціальних інститутів, великих виробничих об'єднань тощо.

Сутнісними характеристиками соціального планування є:

1) Орієнтація планування на цілі, що впливають з об'єктивних тенденцій організації суспільного розвитку і передбачають задоволення поточних і перспективних потреб людей, їх узгодження між собою, вироблення заходів щодо активізації творчої діяльності самої людини і соціальних інститутів суспільства.

2) Використання в рамках соціального планування показників ефективності досягнення поставлених цілей (терміни, обсяги, рівні, темпи, пропорції, ступінь досягнення намічених показників).

3) Детальна розробка і дослідження засобів досягнення поставлених цілей розвитку у вигляді пілґ (чи обмежень) або створення умов раціонального розвитку об'єкта планування.

Соціальне планування є безперервним процесом пізнавальної та перетворюючої діяльності.

Провідним методом планування є балансовий метод, або спосіб забезпечення зв'язків між потребами суспільства і його можливостями в умовах обмежених ресурсів.

Соціальне планування ефективно в разі застосування декількох груп показників, зокрема: показників, які враховують досвід планування суспільного розвитку у вигляді кількісних характеристик і тому дозволяють проектувати на перспективу; показників у вигляді якісних характеристик окремих соціальних явищ; показників-оцінок результативності заходів, прийнятих після закінчення планового періоду.

В соціальному плануванні провідне значення мають соціальні нормативи – науково обґрунтовані кількісні та якісні характеристики нормативного стану соціального явища (або однієї з його сторін), отримані на основі врахування об'єктивних закономірностей і можливостей суспільного розвитку. Вони спрямовані на максимальне задоволення матеріальних і духовних потреб особистості; мають конкретно-історичний характер, тобто відображають можливості та потреби суспільного розвитку на даному етапі й, відповідно, можуть змінюватися в перспективі.

Соціальні нормативи повинні бути узгоджені між собою, а також диференційовані в залежності від конкретних національних, природних, соціально-демографічних особливостей регіону на основі різних коефіцієнтів. В напрямках соціального розвитку, де визначення нормативів утруднено, правомірно введення в практику планування поняття соціальної орієнтир, під яким необхідно розуміти найбільш можливу (раціональну) величину розвитку суспільних процесів, виходячи зі сформованих показників розвитку аналогічних явищ.

Соціальний моніторинг виступає одним із дієвих форм інформаційного забезпечення прийняття публічно-управлінського рішення при реалізації науково обґрунтованої політики суспільного розвитку. Він передбачає системне вивчення тенденцій, внутрішніх і зовнішніх факторів і спонукальних мотивів здійснення життєдіяльності суспільства, різних соціальних груп і окремих індивідів.

У процесі публічного управління, що включає загальні функції – планування, організацію, координацію, мотивацію і контроль, соціальний моніторинг необхідно розглядати як «трансформовану» функцію контролю, яка виявляє себе у вигляді сукупної діяльності щодо систематичного спостереження за станом і розвитком соціальних об'єктів за обраними критеріями та показниками (індикаторами). Необхідність моніторингу може бути пояснена великою схильністю соціуму до змін під впливом різноманітних, в тому числі випадкових, факторів, рівень і динаміка розвитку яких не може бути однозначно визначена заздалегідь.

В якості об'єктів соціального моніторингу виступають різні соціальні явища і процеси, здатні помітно впливати на характер соціально-економічного розвитку, політичну ситуацію та хід суспільних перетворень. Фактично це: відносини людей з органами державної влади та публічного управління, соціальна диференціація населення, міжнаціональні відносини, соціальна мобільність і міграційні процеси, зайнятість, доходи, умови праці, діяльність галузей соціального обслуговування тощо.

Сутність соціального моніторингу полягає в комплексному використанні всієї доступної інформації про об'єкт, включаючи: природно циркулюючу інформацію (поточну статистику, звітність, одноразові форми обліку, перепису, соціально-демографічні обстеження тощо); спеціально організовані дослідження і опитування населення для прийняття і реалізації стратегічних і тактичних рішень на різних рівнях публічного управління.

Побудова системи соціально-статистичних показників моніторингу здійснюється виходячи з характеристик основних об'єктів, стосовно яких формуються певні підсистеми (блоки):

- ∞ Система публічного управління – показники чисельності та структури органів влади, урядових організацій, органів місцевого самоврядування; обсягу і структури національного доходу; дані нормативно-правових актів з виділенням тих, які спрямовані на вдосконалення соціальної сфери.
- ∞ Витрати на соціальні потреби – показники видатків державного та місцевих бюджетів на соціальні заходи, на соціальні потреби регіональних і муніципальних органів, підприємств і організацій, благодійну діяльність.
- ∞ Політична статистика – громадські рейтинги визначних політичних діячів, партій і політичних рухів, їх представництво в органах влади і управління, політичні акції, виборчі системи.

- œ *Населення і соціальна стратифікація* – показники соціальних аспектів природного, економічного та соціального руху населення, розподіл населення за соціальним верствам і групам (стратам).
- œ *Соціальна інфраструктура* – показники, що характеризують галузі сфери соціального обслуговування; зайнятості, ринку і умов праці.
- œ *Спосіб життя* – показники споживання матеріальних благ і послуг, цін, інфляції, освітнього, професійного, культурного рівня населення і його здоров'я, сім'ї, побуту, бюджету часу, статистики громадської думки.

Така система індикаторів дозволяє «відстежувати» об'єктивні умови і спосіб життя людей, різні характеристики їх поведінки з метою надання необхідної комплексної інформації.

На практиці для оцінки якості соціального моніторингу вкрай важлива опрацювання питання корисності його результатів для публічного управління. Реально подібна задача може бути вирішена методом оцінки, відомим під назвою «опитувальна модель». Її структура дозволяє:

- а) побічно висловлювати критерії, використані при оцінці;
- б) з самого початку виявити суть соціальної проблеми і систематично з'ясувати її ключові елементи;
- в) знаходити критерії пошуку додаткових даних, що відносяться до справи;
- г) перевіряти їх достовірність в кожному конкретному випадку.

Висновки і пропозиції:

1. Основним інструментом взаємного впливу керуючої і керованої соціальних систем виступає громадська думка, зміст якого визначає готовність окремих індивідів і груп слідувати запропонованим соціальним нормам в повсякденній практиці. Використовуючи соціологічні методи діагностики, прогностики, програмування й моніторингу громадської думки, публічно-владні структури визначають способи формування на його основі конформної поведінки членів суспільства, що дозволяє політичній еліті не втратити довіри народу.

2. Свого роду «наріжним каменем» інформаційно-аналітичного супроводу процесів публічного управління виступає соціологія публічного управління – міждисциплінарна галузь суспільних наук, що вивчає систему і процеси публічного управління які складаються в процесі суспільного розвитку в умовах взаємодії управлінських систем з іншими соціальними системами та окремими індивідами; управлінські механізми соціальних змін; закономірності соціальних дій і поведінки людей, включених в систему управління.

3. Соціологічна складова інформаційно-аналітичного супроводу процесів публічного управління являє собою перманентно циклічну систему діагностування, прогнозування, програмування, планування й моніторингу, як соціальних процесів в цілому, так і публічно управлінського впливу на них.

4. Вивчення соціології публічного управління вбачається невід'ємною складовою процесу підготовки професійних кадрів не лише для державної служби, а й повному спектрі спеціальності «Публічне управління та адміністрування» (D4).

5. Перспективами подальших досліджень соціології публічного управління виступають насамперед: формування нових технологій, методик, методів та інструментів емпіричних досліджень; удосконалення інституційної складової інформаційно-аналітичного супроводу публічного управління; вироблення механізмів міждержавної інформаційно-аналітичної взаємодії тощо.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Hill, Michael James. *Sociology of public administration*. 1975. New York : Crane, Russack. 278 p.
2. Janoski T, Alford R, Hicks M, Schwartz M. *The handbook of political sociology*. Cambridge. Cambridge University Press, The Edinburgh Building, 2003. 283 p.
3. Asfika, Sultana. Role of Political Science and Sociology on the Study of Public Management. *Saudian Review of Financial Technology and Management Studies*. 2020. № 1(1). P. 1–6. DOI: 10.12691/srftms-1-1-1.
4. Yeung K. The New Public Analytics as an Emerging Paradigm in Public Sector Administration. *Tilburg Law Review*. 2022. 2 (27). P. 1–32. DOI: <https://doi.org/10.5334/tlir.303>.
5. Information & analytical support of archetypal methodology application for research of identity dynamics of public servants of Ukraine. E. Afonin, T. Novachenko, A. Martynov, S. Teleshun, V. Omelyanenko. *Studies of Applied Economics*. 2021. 39 (5). С. 1–8. DOI: 10.25115/eea.v39i5.5098.
6. Пірен М.І. Суспільно-політична динаміка, виклики, війна: громадянсько-патріотична єдність українців на перемогу: навч.-просвіт. посіб. Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2022. 280 с.
7. Сурмін Ю.П., Туленков М.В. *Методологія і методи соціологічних досліджень* : Навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 304 с.
8. Сурмін Ю.П., Бідзюра І.П. *Соціологія управління*: навч. пос. Київ : Персонал, 2012. 27 с.
9. Палій С. Сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення у контексті прийняття ефективних управлінських рішень (на прикладі органів державної влади України). *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. 10. С. 166–174.
10. Dimock, Marshall E., *The Study of Administration*. *American Political Science Review*. 1937. Vol. 31(1). Cambridge University Press. P. 28–40.
11. Sharma, M.P., Sadana, V.L., Kaur, H. *Public Administration in Theory and Practivce*. 2013, Allahabd: Kitab Mahal. 1088 p.
12. Марухленко О.В. Дискусії щодо поняття «публічне управління». Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. 2019. Том 30 (69) № 4. С. 9–13. DOI: <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.4/02>.
13. Кальниш Ю.Г. Особливості формування об'єктно-предметної сфери науки державного управління в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : електронне наукове видання*. 2019. № 3 (5). С. 132–151. DOI: [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-3\(5\)-132-151](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-3(5)-132-151).
14. Димитрова Л.М. *Соціологія управління та організацій* : навч. посіб. : Київ. Ліра. 2005. 156 с.
15. Плахова О. М. *Соціологія управління* : Навчально-методичний посібник для студентів соціологічного факультету. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 128 с.
16. Слющинський Б. В. *Соціологія управління* : навч.-метод. посіб. Маріуполь : МДУ, 2018. 144 с.

REFERENCES

1. Hill, M. J. (1975). *Sociology of public administration*. New York: Crane, Russack [in English].
2. Janoski, T., Alford, R., Hicks, M., & Schwartz, M. (2003). *The handbook of political sociology*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].
3. Asfika, S. (2020). Role of Political Science and Sociology on the Study of Public Management. *Saudian Review of Financial Technology and Management Studies*, 1(1), 1–6. <https://doi.org/10.12691/srftms-1-1-1> [in English].
4. Yeung, K. (2022). The New Public Analytics as an Emerging Paradigm in Public Sector Administration. *Tilburg Law Review*, 27(2), 1–32. <https://doi.org/10.5334/tlrl.303> [in English].
5. Afonin, E., Novachenko, T., Martynov, A., Teleshun, S., & Omelyanenko, V. (2021). Information & analytical support of archetypal methodology application for research of identity dynamics of public servants of Ukraine. *Studies of Applied Economics*, 39(5), 1–8. <https://doi.org/10.25115/eea.v39i5.5098> [in English].
6. Piren, M. I. (2022). *Suspilno-politychna dynamika, vyklyky, viina: hromadiansko-patriotychna yednist ukrainsiv na peremohu: navch.-prosvit. posib*. Chernivtsi: ChNU im. Yu. Fed'kovycha [in Ukrainian].
7. Surmin, Yu. P., & Tulenkov, M. V. (2000). *Metodolohiia i metody sotsiolohichnykh doslidzhen: Navch. posib*. Kyiv: MAUP [in Ukrainian].
8. Surmin, Yu. P., & Bidziura, I. P. (2012). *Sotsiolohiia upravlinnia: navch. pos*. Kyiv: Personal [in Ukrainian].
9. Palii, S. (2022). Suchasni tendentsii rozvytku informatsiino-analitychnoho zabezpechennia u konteksti pryiniattia efektyvnykh upravlinskykh rishen' (na prykladi orhaniv derzhavnoi vlady Ukrainy). *Ukrains'kyi zhurnal z bibliotekoznavstva ta informatsiinykh nauk*, 10, 166–174 [in Ukrainian].
10. Dimock, M. E. (1937). The Study of Administration. *American Political Science Review*, 31(1), 28–40. Cambridge University Press [in English].
11. Sharma, M. P., Sadana, B. L., & Kaur, H. (2013). *Public Administration in Theory and Practice*. Allahabad: Kitab Mahal [in English].
12. Marukhlenko, O. V. (2019). Dyskusii shchodo poniattia «publichne upravlinnia». *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*, 30(69), 4, 9–13. <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.4/02> [in Ukrainian].
13. Kalnysh, Yu. H. (2019). Osoblyvosti formuvannia ob'ektno-predmetnoi sfery nauky derzhavnoho upravlinnia v Ukraini. *Ekspert: paradyhmy yurydychnykh nauk i derzhavnoho upravlinnia*, 3(5), 132–151. [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-3\(5\)-132-151](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2019-3(5)-132-151) [in Ukrainian].
14. Dymytriva, L. M. (2005). *Sotsiolohiia upravlinnia ta orhanizatsii: navch. posib*. Kyiv: Lira [in Ukrainian].
15. Plakhova, O. M. (2011). *Sotsiolohiia upravlinnia: Navchalno-metodychnyi posibnyk dlia studentiv sotsiolohichnoho fakultetu*. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina [in Ukrainian].
16. Sliushchynskyi, B. V. (2018). *Sotsiolohiia upravlinnia: navch.-metod. posib*. Mariupol: MDU [in Ukrainian].